

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України в редакції від 01.01.2020 р. №254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
4. Про торгово-промислові палати в Україні: Закон України від 02.12.1997 р. № 671/97-ВР. URL: <https://pravo.uteka.ua/doc/Pro-torgovo-promislovi-palati-v-Ukraini>.
5. Цивільний кодекс України: Закон України в редакції від 22.06.2022 р. № 435-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
6. Господарський кодекс України: Закон України в редакції від 27.05.2022 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
7. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11.04.1980 р. № 995_003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003#Text.
8. Договірний форс-мажор в умовах воєнного стану в Україні: офіційний веб-сайт. URL: <https://ibuhgalter.net/articles/973>.
9. Нікітін О. Особливості виконання договірних зобов'язань під час воєнного стану за відсутності в договорі положень про форс-мажор. *Legal Group*: офіційний веб-сайт. URL: <https://id-legalgroup.com/ua/blog/osobennosti-vipolneniya-dogovornih-obyazatelstv-vo-vremya-voenogo-polojeniya-pri-otsytsvii-v-dogovore-polojenii-o-fors-majore-oleg-nikitin-advokat-ID-Legal-Group>.
10. Лист Торгово-промислової палати України від 28.02.2022 р. № 2024/2.0-7.1. URL: <chrome-extension://efaidnbmninnibpcjpcjgclclefindmkaj/https://ucci.org.ua/uploads/files/621cba543cda9382669631.pdf>.

Резворович К. Р.,
завідувач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент
Фісун Н. О.,
курсант
Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ВНАСЛІДОК ВІДВЕРНЕННЯ ШКОДИ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Питання довкола дослідження інституту зобов'язань вже досить тривалий час викликають інтерес у науковців у галузі цивільного права. Так, у межах нашого дослідження, нами буде зосереджено увагу на недоговірних зобов'язаннях, котрі виникають внаслідок відвернення шкоди за цивільним законодавством України.

Досить велику увагу дослідників викликає дослідження зобов'язань, котрі виникають внаслідок правомірних дій. У центрі уваги були окремі види зобов'язань, котрі виникали внаслідок відвернення шкоди, проте комплексних досліджень, котрі б визначала концептуальні засади відносин, на сьогоднішній день, не в достатній мірі.

Отже, перейдемо до дослідження правовідносин, котрі виникають внаслідок вчинення дій, що спрямовані на відвернення шкоди, котра загрожує іншій особі.

Відповідно до ст. 1158 ЦК України вчинення точних дій у майнових інтересах другої особи її доручення розглядається як право особи, а саме учасника цивільних відносин. Варто відмітити, оскільки вказана діяльність являється втручанням у майнові інтереси іншої особи, вказана діяльність можлива лише за умови наявності загрози означеним інтересам. За умови наявності вказаних вище умов вчинення дій у чужих інтересах без доручення будуть вважатися правомірними і зумовлюватимуть виникнення взаємних зобов'язань між їх учасниками [1, с. 93].

Умови виникнення зобов'язань:

- 1) Наявність загрози майновим інтересам іншої особи;
- 2) відсутність у особи, яка вчинила діяння, обов'язку діяти відповідно до договору або закону;
- 3) спрямування дій на користь іншої особи (запобігання, усунення або обмеження невігідних для неї матеріальних наслідків);
- 4) усвідомлення керуючим чужими справами спрямування своїх дій;
- 5) відсутність у особи, яка веде чужі справи, наміру обдарувати особу, в інтересах якої вчиняються дії, надати їй безоплатну дружню послугу тощо.

Характеризуючи суб'єктів досліджуваних нами зобов'язань, то ними виступають особи, інтересам яких загрожує небезпека, а також особа, яка без доручення діє в інтересах іншої особи.

Підставою зобов'язання щодо запобігання заподіяння шкоди відповідно до Цивільного кодексу України є охорона здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи. Також, окрема глава ЦК України передбачає можливість виникнення декількох видів зобов'язань внаслідок вчинення дій, котрі спрямовані на відвернення шкоди. В першу чергу, це два види зобов'язань, котрі розрізняються між собою на:

- 1) зобов'язання, що виникають із заподіяння шкоди особі, яка несанкціоновано врятувала здоров'я та життя особи;
- 2) зобов'язання, котрі виникають у зв'язку з порятунком чужого майна [2, с. 15].

За допомогою зобов'язань, передбачених ст. 1161 ЦК України відшкодовується шкода, завдана особою, яка самовільно врятувала здоров'я та життя фізичної особи від реальної загрози для неї. Суб'єктом обов'язків у цьому випадку є особа, яка проводила рятувальні роботи (рятувальник), і держава. Рятувальником може бути як фізична, так і юридична особа. В останньому випадку дії юридичної особи слід розглядати як дії її

працівників, вчинені під час виконання ними своїх (посадових) обов'язків. Таке рішення можливе на підставі правової аналогії (ст. 1172 ЦК України). Зміст обов'язків, що виникають внаслідок заподіяння шкоди особі, яка самовільно рятувала здоров'я та життя фізичної особи, полягає у праві рятувальника на відшкодування завданої їй шкоди та обов'язку держави відшкодувати завдану шкоду.

Умовами виникнення цих зобов'язань є:

- 1) наявність реальної загрози здоров'ю та життю особи;
- 2) відсутність у рятувальника відповідного повноваження (обов'язку) рятувати життя та здоров'я фізичної особи;
- 3) дії рятувальника спрямовані на запобігання загрози здоров'ю та життю особи;
- 4) заподіяння рятувальнику внаслідок його рятувальної діяльності шкоди здоров'ю та життю фізичної особи; [3, с. 54-55].

Отже, передусім недоговірні зобов'язання поділяються таким чином:

I. Зобов'язання, що виникають внаслідок правомірних дій (публічна обіцянка винагороди, вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення, збереження здоров'я, життя, майна іншої особи).

II. Зобов'язання, котрі виникають внаслідок протиправних дій (створення загрози, завдання шкоди, набуття, збереження майна без достатньої правової причини). Перша група, по черзі своїх зобов'язань має бути диференційована на ті, що виникають внаслідок публічної обіцянки винагороди та ті, хто вчиняє злочини внаслідок дій щодо запобігання шкоди (погрози).

Відмічені зобов'язання мають однакові за типом підстави виникнення: це правомірні дії, спрямовані на відвернення шкода, яка загрожує майну чи особистому благу іншої особи. При цьому така діяльність здійснюється не на підставі угоди сторін чи норми закону, а лише з ініціативи особи, яка діє на власний ризик, «без відповідних повноважень» і не будучи примушена до того юридичним обов'язком. Схожість підстав виникнення цивільних прав та обов'язків, у свою чергу, визначаються подібністю обов'язків, за якими вони здійснюються. Ці обов'язки також пов'язані спрямованістю на відшкодування шкоди, заподіяної особі, яка вжила заходів для запобігання небезпеці, яка загрожувала інтересам іншої особи [4, с. 149].

Питання щодо диференціації та групування недоговірних зобов'язань, котра пропонувалася окремими науковцями, є виправданими з певних причин. Такими причинами є:

- 1) з погляду забезпечення єдності методологічної основи класифікації зобов'язань;
- 2) оскільки в перспективі вони дозволяють створити низку єдиних норм для однорідних видів позаоговірних зобов'язань, які б стали основою для розширення можливостей захисту прав та інтересів особи у цивільних правовідносинах, що існують на кордоні приватного права та норм публічного права.

Це, до речі, відповідало б тенденції розширення сфери застосування регулятивної та охоронної функцій цивільного права, про яку говорили розробники ЦК України.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44. Ст. 356.
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-42. Ст. 492.
3. Ігнатенко В. М. Спільні риси й відмінності договірних і недоговірних зобов'язань. *Проблеми законності*. 2018. Вип. 114. С. 54-61.
4. Жилінкова І. Окремі аспекти недоговірних зобов'язань. *Молодий вчений*. 2020. Вип. 116 (1). С. 148-153.

Романов М. Ю.,
старший слідчий
в особливо важливих справах
3-го відділу 4-го управління
Головного слідчого управління
Національної поліції України,
доктор філософії в галузі права

**ОСОБЛИВОСТІ ДЕЛІКТНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОРГАНІВ
ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
УКРАЇНИ**

Права і свободи людини і громадянина в Україні та світі є орієнтирами функціонування органів державної влади, подальшого розвитку суспільства та демократизації соціальних процесів. Діяльність держави визначається такою, що має здійснюватися виключно в межах і у спосіб визначені законодавством України й відповідно, в указаних суб'єктів наявні ті повноваження та інструментарій, що можуть тимчасово обмежувати права і свободи інших людей і саме тому, цей інститут потребує невпинного вдосконалення та теоретико-правового опрацювання.

Серед усіх суб'єктів і підрозділів органів правопорядку, органи досудового розслідування є тим структурним елементом, що забезпечує захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорону прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечують швидке, повне та неупереджене розслідування, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [1], що чітко корелюється з завданнями кримінального провадження, визначеними у Кримінальному процесуальному кодексі України.